

Pomník obětem cholery v roce 1866 z obce Březolupy

1. Úvod:

Historické povídání o Březolupech tentokrát doplní můj článek z roku 2016, který byl o choleře v roce 1866. Tato byla naštěstí již poslední velkou epidemií, která se v našem kraji objevila.

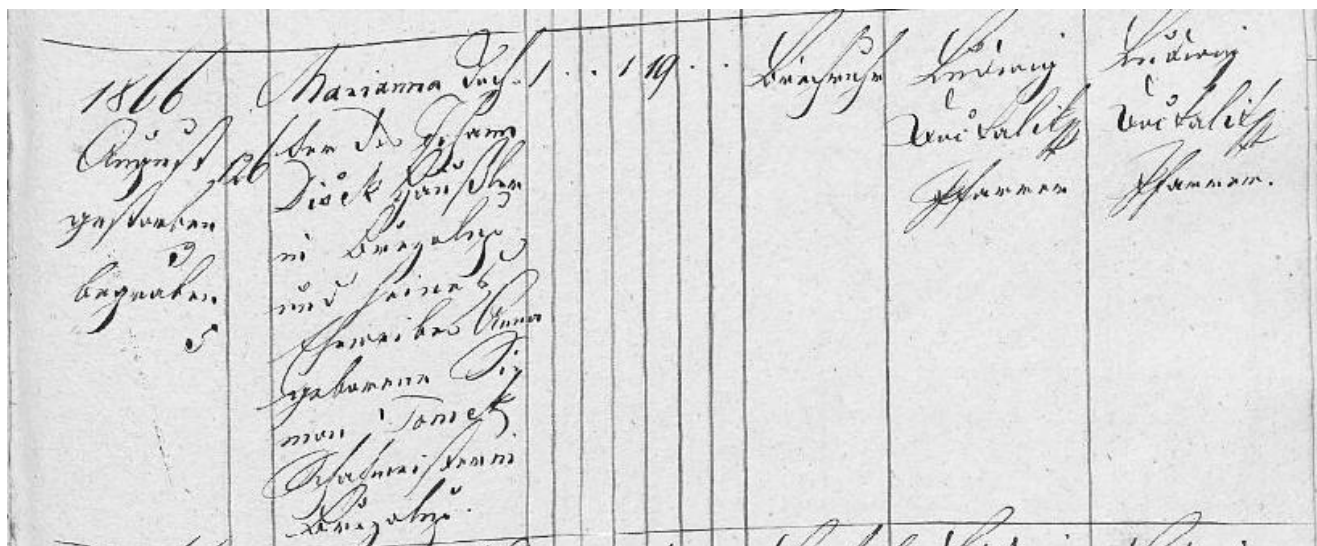
2. Epidemie 1866:

Tato epidemie byla, stejně jako další podobné nemoci, spojena s průchodem vojska, které ji do našich krajů zavleklo. Roku 1866 to byla armáda pruská, která po bitvě, která proběhla dne 3.7.1866 u Sadové nedaleko Hradce Králové. Pronásledovala přes Moravu poražená vojska Rakouského císařství a zanechali nám nejen v naší oblasti virus cholery. Pro obec u nás i v okolí byl pravděpodobně nositelem nákazy a prvním zemřelým voják Wilhelm Scholz, který skonal v Bílovicích dne 21. července 1866.

3. Pohřbívání mrtvých:

Vzhledem k rychlému šíření nemoci, její nakažlivosti a velkému počtu mrtvých bylo nařízeno zřídit pro ně zvláštní hřbitovy mimo obydlená místa. Hroby se na nich podle nařízení nesměli otevírat po dobu 100 let. Pohřbívalo se většinou hned druhý den po úmrtí a průvod se mohl konat až po 22 hodině (později dokonce až po půlnoci).

Seznam občanů Březolup zemřelých v roce 1866 na tuto nemoc, který jsem vytvořil opisem údajů z matriky zemřelých č. 11415 je přílohou článku z roku 2016. Stejně jako podrobnější komentář. Proto zde uvedu pouze několik vybraných údajů. První zemřelou v obci byla dne 3. srpna 1866 Mariana Dýšková z č.p. 126 ve věku 19 let. Bylo to pouhých třináct dnů po prvním vojáka v Bílovicích. Poté nemoc řádila téměř nepřetržitě až do 1. září. Posledním zemřelým na tuto nemoc byl z Březolup dne 25. září Jan Tomek ve věku 6 měsíců. Nejvíce obětí (jedenáct) si nemoc vyžádala dne 14. srpna. Celkově pak zemřelo 83 osob. Alespoň jeden mrtvý byl v 59 domech z celkového počtu 180, tj. třetině chalup.

Zápis v matrice zemřelých o úmrtí první oběti cholery 1866

4. Místo cholarového hřbitova:

Zemřelí občané Březolup byli pohřbíváni pravděpodobně nejdříve společně s obyvateli Topolné na jejich cholarovém hřbitově v trati „Hraničky“ na hranici katastrů obou obcí. Pak si obec musela zřídit hřbitov vlastní.

Místo tohoto speciálního hřbitova pro oběti této nakažlivé nemoci nám bylo dlouhou dobu neznámé. Při jeho hledání byla jediným vodítkem informace, že byl blízko hranic katastrů s obcemi Bílovice a Topolná.

Již od roku 2005 jsem pátral po místě tohoto hřbitova. Nejdříve v mapách, poté v zápisech „břemen“ u vhodných pozemků v této oblasti. Pak jsem procházel obecní i farní kroniky, ale nikde zmínka o jeho zřízení nebyla. Ani v mapách stabilního katastru z roku 1877 ani 1897, tedy těsně po této epidemii nebyl vyznačen. Poslední záchranou byla schůzka se staršími občany, ale ani ta nepřinesla žádné nové vodítko. Proto jsem roku 2015 další pátrání odložil na neurčito.

Až na jaře roku 2025 se mě jako kronikáři obce dostala do rukou kniha „Můj životopis a paměti“ sepsaná Františkem Hrabícou (*1899) z Březolup č. 48. Zde je na straně uvedena 37 informace, že hřbitov byl umístěn při polní cestě do Bílovic podél toku Březnice. Hlavně však zde bylo uvedeno, že ještě roku 1965 zde stály dvě pamětní lípy.

Jako správný badatel jsem zachytil stopu a už ji nepustil. Věděl jsem totiž, že existují mapy leteckého snímkování z počátku 50. let dvacátého století, kde by tyto velké stromy mohly být vidět. A nemýlil jsem se. Jsou tam vidět, a tak se mě podařilo po dvaceti letech pátrání, s pravděpodobností blížící se jistotě, konečně lokalizovat místo tohoto „druhého“ březolupského hřbitova.

Mapa z roku 1877 s místem cholarového hřbitova

Byl jsem rád, že se mě podařilo splatit dluh našim předkům, a opět najít místo jejich posledního odpočinku. Již delší dobu ve mně uzrával nápad na vyznačení tohoto místa v terénu, jak to mají ostatní obce, např. Topolná, nebo Bílovice. Ale až to loňska jsem neznal jeho místo.

4. Nový pomník:

Zastupitelstvo obce Březolupy pak, na svém zasedání dne 11.2.2026, rozhodlo o zřízení pomníku na památku občanů Březolup zemřelých při této poslední epidemii cholery v roce 1866.

Nový pomník bude slavnostně odhalen při příležitosti sto šedesáti let od této epidemie, dne 28. září roku 2026 jako součást pravidelné obecní akce „Putování po turistických altánech“. Doufám, že i za účasti z řad zastupitelů obce a občanů Březolup.

Na přední straně památníku bude vysekán kříž a text: NA PAMÁTKU OBĚTEM CHOLERY Z OBCE BŘEZOLUPY L.P. 1866. Na zadní straně pak obecní erb a text: 2026. Pomník „vytesá“ místní rodák a restaurátor BcA. Rudolf Trucla. Celkové náklady jsou vyčísleny na 107.000,- korun českých. Všechny prostředky budou uvolněny z rozpočtu obce Březolupy.

Stejně jako u památníků obětem I. a II. světové války bude do těla pomníku vložena pamětní schránka pro budoucí generace. Zde budou v zapečetěné měděné krabici uloženy tyto dokumenty a další artefakty: Pamětní zápis o zřízení pomníku, Článek o choleře roku 1866 ze zpravodaje v roce 2016, Článek o choleře roku 1866 ze zpravodaje v roce 2026, Seznam zemřelých na choleru v tomto roce, Aktuální informace o životě obce, Poslední čtyři čísla Březolupského zpravodaje, Fotografie obce a z kulturních akcí, Platidla platné v roce 2026. V blízkosti nového pomníku byla osazena lavička.

5. Závěr:

Tolik další krátké povídání o historii našeho kraje. Protože je pomník v klidové lokalitě, doufám že se stane novým místem pro výlety občanů Březolup do krásného okolí naší moravské dědiny.

I tento článek, stejně jako i všechny ostatní s historickou tematikou (tedy i ten o Choleře 1866 z roku 2016), bude umístěn pro případné zájemce na internetové stránce obce Březolupy (www.brezolupy.cz) v záložce: OBEC ÚZEMÍ / HISTORIE OBCE / ČLÁNKY O HISTORII.

Zpracoval 3.7.2026

Radek Berecka, písmák, kronikář obce Březolupy, amatérský historik a genealog.